

EL

EL

EL

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 9.2.2011
COM(2011) 48 τελικό

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ

Από τις προκλήσεις στις ευκαιρίες: προς ένα κοινό πλαίσιο στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ

Από τις προκλήσεις στις ευκαιρίες: προς ένα κοινό πλαίσιο στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Η παρούσα Πράσινη Βίβλος εγκαινιάζει το δημόσιο διάλογο με αντικείμενο τα κύρια θέματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τα μελλοντικά προγράμματα χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ. Τα εν λόγω προγράμματα θα αποτελέσουν μέρος των προτάσεων της Επιτροπής για το επόμενο Πολυετές Χρηματοδοτικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) που θα υποβληθεί τον Ιούνιο του 2011. Οι ειδικές προτάσεις για τα προγράμματα χρηματοδότησης αναμένεται να εγκριθούν έως τα τέλη του 2011. Οι ερευνητική και η επιχειρηματική κοινότητα, η κυβέρνηση και η κοινωνία των πολιτών καλούνται να συμμετάσχουν σε αυτόν τον σημαντικό διάλογο.

Η επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»¹ που τυγχάνουν ευρείας στήριξης και αφορούν την έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη εξαρτάται από την έρευνα και την καινοτομία που αποτελούν τους κύριους μοχλούς της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας και της περιβαλλοντικής αειφορίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε στον εαυτό της ως στόχο, στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», την αύξηση των δαπανών για την E&A ώστε να φτάσουν το 3% του ΑΕΠ έως το 2020. Η εμβληματική πρωτοβουλία «Ένωση καινοτομίας» υπεραμύνεται μιας στρατηγικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης της έρευνας και της καινοτομίας². Η εν λόγω πρωτοβουλία καθορίζει το πλαίσιο και τους στόχους στους οποίους πρέπει να συμβάλλει η μελλοντική χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ με βάση τις διατάξεις των συνθηκών³.

Το Συμβούλιο⁴ απύθηνε έκκληση ζητώντας τα μελλοντικά προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ να επικεντρώνονται περισσότερο στις προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», να απαντούν στις προκλήσεις της κοινωνίας, να λαμβάνουν υπόψη τις καίριες τεχνολογίες, να διευκολύνουν τη συνεργατική έρευνα και την έρευνα με προσανατολισμό τις επιχειρήσεις, να εξορθολογήσουν τα μέσα, να απλουστεύσουν δραστικά την πρόσβαση, να μειώσουν τον χρόνο διάθεσης στην αγορά και να προωθήσουν περαιτέρω την αριστεία.

Κατά την αναθεώρηση του προϋπολογισμού⁵ θεσπίστηκαν οι κύριες αρχές στις οποίες πρέπει να εδράζεται ο μελλοντικός προϋπολογισμός της ΕΕ: επικέντρωση σε μέσα με αποδεδειγμένη ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, έμφαση στην επίτευξη αποτελεσμάτων και ενεργοποίηση

¹ «Ευρώπη 2020: ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» (COM(2010) 2020).

² «Εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020: Ένωση καινοτομίας» (COM(2010) 546).

³ Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τίτλος XVII «Βιομηχανία» και τίτλος XIX «Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη - διάστημα»: συνθήκη Ευρατόμ, τίτλος II, κεφάλαιο 1 «Προώθηση της έρευνας».

⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020: Ένωση καινοτομίας. 26.11.2010.

⁵ «Η επανεξέταση του προϋπολογισμού της ΕΕ» (COM(2010) 700)

άλλων δημόσιων και ιδιωτικών πηγών χρηματοδότησης. Στην αναθεώρηση του προϋπολογισμού προτάθηκε η συνεργασία του συνολικού εύρους των μέσων έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ προς ένα **κοινό πλαίσιο στρατηγικής**. Στη συνεδρίασή του στις 4 Φεβρουαρίου 2011 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συζήτησε το θέμα της καινοτομίας και στήριξε την ιδέα ενός κοινού πλαισίου στρατηγικής για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ. Η παρούσα Πράσινη Βίβλος θέτει καίριες ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο επίτευξης των εν λόγω φιλόδοξων στόχων.

Μολονότι η παρούσα Πράσινη Βίβλος επικεντρώνεται στην έρευνα και την καινοτομία, υπάρχουν σημαντικοί δεσμοί με άλλα προγράμματα της ΕΕ, όπως επισημαίνεται στην αναθεώρηση του προϋπολογισμού, και κυρίως με τα μελλοντικά ταμεία για την πολιτική συνοχής και τα προγράμματα που αφορούν την εκπαίδευση

Χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ και πρωτοβουλίες κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού (2007-2013)

- Το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο⁶ (7^ο ΠΠ) με προϋπολογισμό 53,3 δισεκατομμύρια ευρώ στηρίζει τις δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι δραστηριότητες του υλοποιούνται στο πλαίσιο τεσσάρων ειδικών προγραμμάτων: «Συνεργασία», «Ιδέες», «Άνθρωποι» και «Ικανότητες»· στηρίζει επίσης την έρευνα στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας (Ευρατόμ) καθώς και το Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ)⁷.
- Το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία⁸ (ΠΑΚ) διαθέτει προϋπολογισμό 3,6 δισεκατομμύρια ευρώ και έχει σκοπό να ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, στοχεύοντας πρωτίστως τις ΜΜΕ. Προωθεί την πρόσβαση στη χρηματοδότηση και στηρίζει την ανάπτυξη καλύτερων υπηρεσιών και πολιτικών στήριξης της καινοτομίας. Χρηματοδοτεί υπερεθνικές υπηρεσίες στήριξης των επιχειρήσεων και της καινοτομίας. Πραγματεύεται ζητήματα σχετικά με τους ομίλους, τις δημόσιες συμβάσεις και τους μη τεχνολογικούς φραγμούς στην καινοτομία. Συνδράμει στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας ενισχύοντας την αποδοχή και χρήση των ΤΠΕ (Τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών) και προωθεί την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση.
- Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας⁹ (EIT) είναι ένα αυτόνομο όργανο της ΕΕ που συνενώνει τους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της έρευνας και των επιχειρήσεων προκειμένου να τονώσει την καινοτομία με στόχο την παγκόσμια πρωτοπορία. Μέσω των οικείων κοινοτήτων γνώσεων και καινοτομίας (ΚΓΚ) που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό ολοκλήρωσης ενισχύει τους δεσμούς στους κόλπους του τριγώνου της γνώσης. Χάρη στην ευελιξία του το EIT αποσκοπεί να καταστεί ελκυστικό για τον κόσμο των επιχειρήσεων. Από τον προϋπολογισμό της ΕΕ διατέθηκαν στο EIT 309 εκατομμύρια ευρώ.
- Μέσω της πολιτικής συνοχής¹⁰ διατέθηκαν περίπου 86 δισεκατομμύρια ευρώ (σχεδόν το

⁶ http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm

⁷ Το ΚΚΕρ είναι μια υπηρεσία της Επιτροπής που παρέχει επιστημονική και τεχνική στήριξη για την ανάπτυξη και εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ.

⁸ <http://ec.europa.eu/cip/>

⁹ <http://eit.europa.eu/>

¹⁰ http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/research/index_en.htm

25% του συνολικού προϋπολογισμού των διαρθρωτικών ταμείων) για την ενίσχυση της ικανότητας των περιφερειακών οικονομιών να μεταβάλλονται και να καινοτομούν. Η εν λόγω επένδυση επικεντρώνεται σε τέσσερις κύριους τομείς: E&A και καινοτομία, επιχειρηματικότητα, ΤΠΕ και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου.

2. ΈΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΕ: ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η Ευρώπη και ο κόσμος αντιμετωπίζουν πρωτόγνωρες προκλήσεις οι οποίες απαιτούν καινοτόμες λύσεις. Η επιστροφή στην ανάπτυξη και σε υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης, η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και η μετάβαση προς μια κοινωνία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου άνθρακα απαιτούν επείγουσα και συντονισμένη δράση. Ο αντίκτυπος των δημογραφικών εξελίξεων αυξάνει και οι φυσικοί μας πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται με περισσότερη σύνεση. Οι κοινωνίες μας βρίσκονται αντιμέτωπες με προκλήσεις στον τομέα της ασφάλειας που αυξάνονται σε κλίμακα και πολυπλοκότητα. Ωστόσο, προκλήσεις όπως η γήρανση του πληθυσμού ή η εξάρτησή μας από τα ορυκτά καύσιμα παρέχουν επίσης μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, δημιουργώντας ανάπτυξη και θέσεις εργασίας στην Ευρώπη.

Η Ευρώπη πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει την πρόκληση της διατήρησης και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικής της θέσης ενόψει της παγκοσμιοποίησης. Οι αναδυόμενες οικονομίες μεταβαίνουν από τον ανταγωνισμό με βάση το κόστος και την απομίμηση προς στρατηγικές βασισμένες στην καινοτομία. Άλλες χώρες επενδύουν περισσότερο από ποτέ στη διασφάλιση του μέλλοντός τους. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στις χώρες αυτές ανοίγει νέες αγορές για τα ευρωπαϊκά προϊόντα και υπηρεσίες και οι αυξανόμενες ικανότητές τους δημιουργούν νέες ευκαιρίες συνεργασίας.

Θα πρέπει να δράσουμε αυτές τις ευκαιρίες, να αξιοποιήσουμε τα πλεονεκτήματά μας και να αναλάβουμε ταχεία και αποτελεσματική δράση για την οικοδόμηση του μέλλοντός μας, να ενισχύσουμε την ευημερία των πολιτών μας και να διασφαλίσουμε την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών μας. Η έρευνα και η καινοτομία αποτελούν τους κύριους μοχλούς αυτής της διαδικασίας, καίτοι η Ευρώπη υστερεί συχνά έναντι των ανταγωνιστών της σε αυτούς τους τομείς¹¹.

Η Ευρώπη πρέπει να πραγματοποιήσει μια άνευ προηγουμένου πρόοδο όσον αφορά τις επιδόσεις της στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας. Όπως επεσήμανε η «Ένωση καινοτομίας», προς τούτο απαιτείται βελτίωση των δεσμών μεταξύ έρευνας και καινοτομίας. Πρέπει να ξεφύγουμε από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις που δημιουργούν στεγανά και να επικεντρωθούμε περισσότερο στις προκλήσεις και στα αποτελέσματα που πρέπει να επιτευχθούν, συνδέοντας τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας με τους στόχους της πολιτικής μας. Η εκπόνηση μιας απλουστευμένης δέσμης μέσων και κανόνων είναι εξίσου ζωτικής σημασίας, ενώ παράλληλα θα πρέπει να διατηρηθούν κάποια περιθώρια ευελιξίας, όπου αυτό χρειάζεται.

¹¹ Η ένταση της E&A στην ΕΕ των 27 το 2009 ανήλθε σε 2,01% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 2,77% στις ΗΠΑ (2008) και 3,44% στην Ιαπωνία (2007). Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στον πίνακα αποτελεσμάτων της «Ένωσης καινοτομίας» 2010, στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/facts-figures-analysis/innovation-scoreboard/index_en.htm

Σε μια εποχή σημαντικών περικοπών στους δημόσιους προϋπολογισμούς κάθε ευρώ μετράει. Η δημόσια χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην Ευρώπη οργανώνονται πρωτίστως σε εθνικό επίπεδο. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε, οι εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις εξακολουθούν να εργάζονται κυρίως με γνώμονα τις μεμονωμένες στρατηγικές τους. Αυτό οδηγεί σε δαπανηρή επανάληψη και κατακερματισμό των προσπαθειών. Οι δράσεις σε επίπεδο ΕΕ παρέχουν τη δυνατότητα επίτευξης μεγαλύτερης αποδοτικότητας και μεγαλύτερου αντικτύπου. Οι εν λόγω δράσεις θα μπορούσαν να στηριχθούν στις τωρινές κοινές προσπάθειες των κρατών μελών, των επιχειρήσεων και της ΕΕ, όπως παραδείγματος χάριν στο στρατηγικό σχέδιο για τις ενεργειακές τεχνολογίες (σχέδιο ΣΕΤ)¹², στις Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ)¹³ και στο επικείμενο στρατηγικό σχέδιο για τις τεχνολογίες μεταφορών.

Τα πανευρωπαϊκά προγράμματα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τη γεφύρωση του χάσματος με τους διεθνείς ανταγωνιστές μας. Οι ανεπαρκείς επενδύσεις της Ευρώπης στην έρευνα και την καινοτομία, ιδίως από τον ιδιωτικό τομέα, αποτελούν μείζονα αδυναμία. Τα προγράμματα της ΕΕ θα πρέπει να προωθήσουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και να καταστήσουν την Ευρώπη πιο ελκυστική για επενδύσεις.

Τα προγράμματα της ΕΕ είναι απαραίτητα για να αυξηθεί ο αριθμός των επιστημονικών επιτευγμάτων παγκόσμιας κλάσης, διότι συμβάλλουν στη δημιουργία αριστείας μέσω του ανταγωνισμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η ενοποίηση των πολιτικών και της χρηματοδότησης της ΕΕ από την έρευνα έως τη διάθεση στην αγορά (όπως στην περίπτωση των ευρωπαϊκών εταιρικών σχέσεων για την καινοτομία) θα βελτιώσει την Ευρώπη όσον αφορά τη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομία. Η παροχή υπηρεσιών για τη στήριξη καινοτόμων διαδικασιών, πέραν της τεχνολογικής καινοτομίας, θα βοηθήσει να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά για καινοτόμες λύσεις.

3. ΔΙΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

Ο αριθμός των προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ αυξήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες και, αυτή τη στιγμή, απορροφούν σημαντικό μερίδιο του προϋπολογισμού της ΕΕ¹⁴.

Στην ενδιάμεση αξιολόγηση του 7^{ου} ΠΠ¹⁵ επιβεβαιώθηκε ο ζωτικός ρόλος του τελευταίου στη δημιουργία και διατήρηση των ευρωπαϊκών δικτύων, συμπεριλαμβανομένου του θετικού ρόλου που διαδραματίζουν οι δράσεις «Μαρία Κιουρί» και οι δράσεις για τις ερευνητικές υποδομές, καθώς και η επιτυχία καινοτόμων μέσων όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ΕΣΕ) και ο Μηχανισμός Χρηματοδότησης με Επιμερισμό των Κινδύνων (ΜΧΕΚ). Στην εν λόγω αξιολόγηση επιβεβαιώθηκε επίσης η μοναδική συμβολή του 7^{ου} ΠΠ στη χρηματοδότηση της διασυνοριακής συνεργατικής έρευνας. Διατυπώθηκε έκκληση για

¹² «Ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ)» - COM(2007) 723 και «Επενδύσεις στην ανάπτυξη τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών (Σχέδιο ΣΕΤ)» - COM(2009) 519).

¹³ Όπως αποδεικνύεται για παράδειγμα στην ενδιάμεση αξιολόγηση των κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών ENIAC και ARTEMIS - COM(2010) 752.

¹⁴ Το 7,41% του προϋπολογισμού της ΕΕ θα διατεθεί το 2013 στην έρευνα και την καινοτομία.

¹⁵ Η ενδιάμεση αξιολόγηση του 7^{ου} ΠΠ διατίθεται στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=fp7

στενότερη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας και πιο σαφή επικέντρωση στην αριστεία, την ανταγωνιστικότητα και στους στόχους της κοινωνίας.

Στην ενδιάμεση αξιολόγηση του ΠΑΚ (Πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία)¹⁶ επιβεβαιώθηκε η μεγάλη σημασία των στόχων του για παρέμβαση σε επίπεδο ΕΕ. Τονίστηκε ο σημαντικός ρόλος των χρηματοδοτικών μέσων στήριξης των ΜΜΕ, του δικτύου «Enterprise Europe Network», των έργων πρώτης εμπορικής εφαρμογής στον τομέα της οικολογικής καινοτομίας και των δοκιμαστικών έργων που βασίζονται στη ζήτηση για καινοτομία στον τομέα των ΤΠΕ. Επίσης, τονίστηκε η ανάγκη περαιτέρω διασύνδεσης με άλλα προγράμματα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ταμείων της πολιτικής συνοχής.

Το ΕΙΤ, μέσω των πρώτων του κοινοτήτων γνώσης και καινοτομίας (ΚΓΚ), αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της κοινωνίας (αλλαγή του κλίματος, ενέργεια και ΤΠΕ) και πρωτοπορεί σε νέα μοντέλα διαχείρισης της καινοτομίας. Το ΕΙΤ αναμένεται να παρουσιάσει το στρατηγικό θεματολόγιό του για την καινοτομία έως τα μέσα του 2011, μέσω του οποίου σχεδιάζει να επεκτείνει τις δραστηριότητές του για την προβολή της καινοτομίας στην Ευρώπη και να σκιαγραφήσει τις μελλοντικές δραστηριότητές του.

Ωστόσο, στις διάφορες αξιολογήσεις επισημάνθηκαν επίσης ορισμένες αδυναμίες και ελλείψεις, ιδίως η έλλειψη μιας προσέγγισης του συνόλου της αλυσίδας έρευνας και καινοτομίας, η πολυπλοκότητα των μέσων, οι υπέρ του δέοντος γραφειοκρατικοί κανόνες και διαδικασίες και η έλλειψη διαφάνειας. Οι βελτιώσεις των μελλοντικών προγραμμάτων πρέπει να επικεντρωθούν στα ακόλουθα:

- **Αποσαφήνιση των στόχων** και του τρόπου με τον οποίο αυτοί υλοποιούνται μέσω των υποστηριζόμενων δραστηριοτήτων, διατηρουμένης παράλληλα της ευελιξίας για αντιμετώπιση των αναδυόμενων πολιτικών αναγκών.
- **Μείωση της πολυπλοκότητας.** Με την πάροδο του χρόνου τα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ έχουν διευρύνει το φάσμα των μέσων, δίνοντας την εντύπωση ότι επιδιώκουν υπερβολικά πολλούς στόχους και ότι παρέχουν χρηματοδότηση με μεγάλη φειδώ. Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ της χρηματοδότησης της ΕΕ και των κρατών μελών αυξάνει την πολυπλοκότητα και επιτρέπει ενδεχόμενες επικαλύψεις και περιττή επανάληψη προσπαθειών, για παράδειγμα όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη στήριξη των ΜΜΕ ή την παροχή κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου.
- **Αύξηση της προστιθέμενης αξίας, προώθηση της ενεργοποίησης πόρων και αποφυγή της περιττής επανάληψης και του κατακερματισμού προσπαθειών.** Η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας από την ΕΕ πρέπει να παρέχει περισσότερη προστιθέμενη αξία, να αυξήσει την κινητήρια δύναμή της για ενεργοποίηση άλλων δημοσίων και ιδιωτικών πόρων και να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικότερα για τη στήριξη της εναρμόνισης σε στρατηγικό επίπεδο και της συγκέντρωσης εθνικών και περιφερειακών πόρων με στόχο την αποφυγή της περιττής επανάληψης προσπαθειών και την επίτευξη εύρους και κρίσιμης μάζας.
- **Απλούστευση της συμμετοχής** με την μείωση του διοικητικού φόρτου, του χρόνου χορήγησης και του χρόνου πληρωμής και την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των προσεγγίσεων που βασίζονται στο κόστος και των προσεγγίσεων που βασίζονται στην

¹⁶ Η ενδιάμεση αξιολόγηση του ΠΑΚ διατίθεται στον ιστότοπο:
http://ec.europa.eu/cip/files/docs/interim_evaluation_report_march2010_en.pdf

εμπιστοσύνη. Η προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε στο ΠΑΚ μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα.

- **Διεύρυνση της συμμετοχής στα προγράμματα της ΕΕ.** Μολονότι η συμμετοχή των ΜΜΕ στο ΠΑΚ είναι σημαντική, στην ενδιάμεση αξιολόγηση του 7^{ου} ΠΠ τονίστηκε η ανάγκη να προωθηθεί περαιτέρω η συμμετοχή της βιομηχανίας και των ΜΜΕ. Εξάλλου, υπογραμμίστηκε η ανάγκη προώθησης της συμμετοχής ερευνητριών και συμμετεχόντων από τα νεότερα κράτη μέλη. Η αύξηση της συμμετοχής τρίτων χωρών θα προσφέρει δυνατότητες αξιοποίησης των οφελών που προκύπτουν από τις γνώσεις που παράγονται εκτός ΕΕ.
- **Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και των κοινωνικών επιπτώσεων της στήριξης της ΕΕ.** Για το σκοπό αυτό απαιτείται καλύτερη απορρόφηση και χρήση των αποτελεσμάτων από εταιρείες, επενδυτές, δημόσιες αρχές, άλλους ερευνητές και υπευθύνους χάραξης πολιτικής. Αυτό συνεπάγεται επίσης τη στήριξη ευρύτερων καινοτομιών (συμπεριλαμβανομένης της μη τεχνολογικής και της κοινωνικής καινοτομίας) που δεν είναι αποτέλεσμα ερευνητικών δραστηριοτήτων. Είναι επίσης αναγκαία η καλύτερη δημοσιοποίηση των στόχων μας και της σημασίας των δράσεών μας στο ευρύτερο κοινό. Οι τελικοί χρήστες των καινοτομιών (οι πολίτες, οι επιχειρήσεις ή ο δημόσιος τομέας) θα πρέπει να συμμετάσχουν πολύ ενωρίτερα στις δράσεις μας με σκοπό την επιτάχυνση και τη διεύρυνση της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων καθώς και την προώθηση της μεγαλύτερης αποδοχής από το κοινό ευαίσθητων τομέων, όπως η ασφάλεια ή η νανοτεχνολογία.

4. ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΚΟΙΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Σύμφωνα με τις προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και τις διατάξεις των συνθηκών, το κοινό πλαίσιο στρατηγικής θα επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων, στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Ευρώπης και στην ενίσχυση της αριστείας της επιστημονικής και τεχνολογικής βάσης της.

4.1. Συνεργασία για την υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Σε επίπεδο ΕΕ υπάρχουν διάφορα προγράμματα που στηρίζουν την έρευνα και την καινοτομία, καλύπτοντας δραστηριότητες ολόκληρου του κύκλου της καινοτομίας, παρόλο που συχνά λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Στην αναθεώρηση του προϋπολογισμού προσδιορίστηκε ο τρόπος βελτίωσης της κατάστασης με την ανάπτυξη ενός **κοινού πλαισίου στρατηγικής**. Αυτό θα καλύπτει το σύνολο της σχετικής χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ που σήμερα παρέχεται μέσω του 7^{ου} ΠΠ και του ΠΑΚ καθώς και μέσω των πρωτοβουλιών της ΕΕ για την καινοτομία, όπως το ΕΙΤ, με βάση εναρμονισμένους στόχους και κοινούς στρατηγικούς στόχους.

Το κοινό πλαίσιο στρατηγικής προσφέρει ευρείες δυνατότητες για να καταστεί η χρηματοδότηση της ΕΕ ελκυστικότερη και εύκολα προσβάσιμη από τους συμμετέχοντες. Θα επιτρέψει τη δημιουργία ενός ενιαίου κέντρου εξυπηρέτησης με κοινά εργαλεία της τεχνολογίας των πληροφοριών¹⁷ ή μιας ενιαίας θυρίδας για την παροχή συμβουλών και

¹⁷ Με βάση τη δημιουργία της πύλης συμμετεχόντων στο 7^ο ΠΠ:
<http://ec.europa.eu/research/participants/portal/appmanager/participants/portal>

στήριξης στους συμμετέχοντες. Επιπροσθέτως, θα δώσει τη δυνατότητα να δημιουργηθεί μια απλούστερη και αποτελεσματικότερη δομή και μια εξορθολογισμένη δέσμη χρηματοδοτικών μέσων ώστε να καλύπτεται το σύνολο της αλυσίδας καινοτομίας με αδιάλειπτο τρόπο.

Το κοινό πλαίσιο στρατηγικής παρέχει επίσης εμφανείς ευκαιρίες διοικητικής απλοποίησης μέσω της εκπόνησης μιας πιο τυποποιημένης δέσμης κανόνων που θα καλύπτουν όλους τους συμμετέχοντες στα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ. Οι εν λόγω κανόνες πρέπει να αξιοποιούν τα κοινά σημεία μεταξύ των διαφόρων ειδών δραστηριοτήτων, όπου αυτό είναι δυνατό. Πρέπει όχι μόνο να αξιοποιηθεί η πρόοδος που συντελείται προς την κατεύθυνση της απλούστευσης¹⁸, αλλά και να εξεταστεί το ενδεχόμενο λήψης πρόσθετων μέτρων, όπως η ευρύτερη χρήση των κατ' αποκοπή ποσών ή η γενική αποδοχή των λογιστικών πρακτικών των δικαιούχων¹⁹.

Η ευελιξία είναι αναγκαία για τη διασφάλιση των ποικίλων μορφών χρηματοδότησης που χρειάζονται για την κάλυψη ολόκληρου του κύκλου καινοτομίας ή για τις απαιτήσεις που συνδέονται με ειδικές συνθήκες. Η ευελιξία και η ταχύτητα παροχής είναι επίσης ουσιαστικές για την προσέλκυση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων (ιδίως ΜΜΕ). Αυτό μάλλον δικαιολογεί διακριτούς μηχανισμούς και εκτελεστικούς κανόνες, όπως παραδείγματος χάριν στην περίπτωση του EIT.

Τα προγράμματα της ΕΕ λειτουργούν σε ένα περιβάλλον στο οποίο το μεγαλύτερο μέρος της δημόσιας χρηματοδότησης στην έρευνα και την καινοτομία αποτελεί αντικείμενο διαχείρισης των κρατών μελών. Ωστόσο, αυτός ο τρόπος λειτουργίας εξακολουθεί πολύ συχνά να μην λαμβάνει δεόντως υπόψη τον υπερεθνικό χαρακτήρα της έρευνας και της καινοτομίας, αφήνοντας σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες τις συνέργειες με τα προγράμματα των άλλων κρατών μελών ή της ΕΕ.

Οι εμπειρίες από τη συγκέντρωση πόρων από τα κράτη μέλη (πρωτοβουλίες βάσει του άρθρου 185, έργα ERA-Net και πρώτα στάδια των πρωτοβουλιών κοινού προγραμματισμού) έχουν καταδείξει τον δυνητικό αντίκτυπο και τα δυνητικά οφέλη αποδοτικότητας από την ενεργοποίηση άλλων δημόσιων πηγών χρηματοδότησης. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητά τους όντως εξαρτάται από την ισχυρή δέσμευση που αναλαμβάνουν, ακόμη και ως προς το χρηματοδοτικό σκέλος, οι εθνικές και περιφερειακές δημόσιες αρχές.

Σημαντικό ρόλο πρέπει να διαδραματίσει η μελλοντική πολιτική συνοχής, η οποία χρησιμεύει στη δημιουργία ικανοτήτων στην έρευνα και την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο, μέσω έξυπνων στρατηγικών εξειδίκευσης, στο πλαίσιο ωστόσο των ευρύτερων πολιτικών στόχων της ΕΕ. Η ανακοίνωση της Επιτροπής για το μέλλον της πολιτικής συνοχής²⁰ επισημαίνει την ενίσχυση του στρατηγικού προγραμματισμού, την αύξηση της συγκέντρωσης πόρων και τη μεγαλύτερη χρήση των προϋποθέσεων και κινήτρων για την επίτευξη ισχυρότερου αντικτύπου στις προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπου συμπεριλαμβάνονται η έρευνα και η καινοτομία. Το κοινό πλαίσιο στρατηγικής για τη χρηματοδότησης της

¹⁸ «Απλούστευση της εφαρμογής των προγραμμάτων-πλαίσιο έρευνας» - COM(2010) 187 και απόφαση E(2011) 174 της Επιτροπής, της 24^{ης} Ιανουαρίου 2011.

¹⁹ Η Επιτροπή πρότεινε την αναθεώρηση του δημοσιονομικού κανονισμού - COM(2010) 815 - που επιτρέπει τη δραστικότερη απλοποίηση του επόμενου δημοσιονομικού πλαισίου, όπου συμπεριλαμβάνονται η εκτενής χρήση των κατ' αποκοπή ποσών, η επιστροφής δαπανών με βάση τις λογιστικές πρακτικές του δικαιούχου, και ένα «ιδανικό μοντέλο» για τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

²⁰ «Συμπεράσματα της πέμπτης έκθεσης για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή: το μέλλον της πολιτικής συνοχής» - COM (2010) 642.

έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ πρέπει επομένως να λειτουργήσει σε μεγάλο βαθμό συμπληρωματικά ως προς το μελλοντικό κοινό πλαίσιο στρατηγικής για την πολιτική συνοχής.

Επιπροσθέτως, η χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης προβλέπει σήμερα ένα ευρύ φάσμα δράσεων για την προώθηση της καινοτομίας στη γεωργία. Η ανακοίνωση «Η ΚΓΠ με χρονικό ορίζοντα το 2020: η αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων όσον αφορά τη διατροφή, τους φυσικούς πόρους και το έδαφος»²¹ θεωρεί την καινοτομία ως έναν από τους κατευθυντήριους θεματικούς τομείς της αγροτικής ανάπτυξης, παράλληλα με το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή.

Ερωτήσεις:

²¹ COM(2010) 672

1. Με ποιον τρόπο το κοινό πλαίσιο στρατηγικής θα καταστήσει τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ πιο ελκυστική και εύκολη στην πρόσβαση για τους συμμετέχοντες; Τι είναι αυτό που χρειάζεται εκτός από ένα ενιαίο κέντρο εξυπηρέτησης με κοινά εργαλεία της τεχνολογίας των πληροφοριών, μια ενιαία θυρίδα υποστήριξης, ένα εξορθολογισμένο σύνολο χρηματοδοτικών μέσων που καλύπτουν ολόκληρη την αλυσίδα της καινοτομίας και περαιτέρω βήματα για την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών;
2. Με ποιον τρόπο η χρηματοδότηση της ΕΕ πρέπει να καλύψει με τον καλύτερο τρόπο τον πλήρη κύκλο της καινοτομίας από την έρευνα έως την απορρόφηση από την αγορά;
3. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης της ΕΕ που μεγιστοποιούν το όφελος της δράσης σε επίπεδο ΕΕ; Πρέπει να δοθεί μεγάλη έμφαση στην ενεργοποίηση άλλων πηγών χρηματοδότησης;
4. Πώς θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί με τον βέλτιστο τρόπο η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ για να συγκεντρωθούν πόροι από τα κράτη μέλη; Με ποιον τρόπο θα πρέπει να στηριχθούν οι πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού μεταξύ ομάδων κρατών μελών;
5. Ποια πρέπει να είναι η αναλογία μεταξύ μικρότερων, στοχευμένων έργων και μεγαλύτερων στρατηγικών έργων;
6. Πώς θα μπορούσε η Επιτροπή να διασφαλίσει την ισορροπία μεταξύ μιας ενιαίας δέσμης κανόνων, επιτρέποντας τη ριζική απλοποίηση και την ανάγκη να διατηρηθεί κάποιος βαθμός ευελιξίας και διαφορετικότητας για την επίτευξη των στόχων διαφορετικών μέσων και να ανταποκριθεί στις ανάγκες των διαφόρων δικαιούχων, ιδίως των ΜΜΕ;
7. Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν για την επιτυχία της χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ; Ποιοι δείκτες απόδοσης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν;
8. Πώς πρέπει η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ να σχετίζεται με τη χρηματοδότηση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο; Με ποιον τρόπο η εν λόγω χρηματοδότηση πρέπει να συμπληρώνει τους πόρους της μελλοντικής πολιτικής συνοχής, η οποία προορίζεται να βοηθήσει τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ και τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης;

4.2. Αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» και οι εμβληματικές πρωτοβουλίες της έθεσαν φιλόδοξους πολιτικούς στόχους σε τομείς όπως η αλλαγή του κλίματος, η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η γήρανση του πληθυσμού ή η αποδοτικότητα των πόρων. Η «Ένωση καινοτομίας» ζήτησε τη στενότερη σύνδεση των μελλοντικών προγραμμάτων χρηματοδότησης της ΕΕ με τους εν λόγω στόχους, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας. Ωστόσο, χρειάζεται προσεκτική εξέταση προκειμένου να εντοπιστούν οι προκλήσεις εκείνες στις οποίες οι παρεμβάσεις σε επίπεδο ΕΕ

μπορούν όντως να έχουν ξεχωριστή συμβολή και να αποφευχθούν οι υπερβολικά περιοριστικές επιστημονικές και τεχνολογικές επιλογές.

Με τα τρέχοντα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ καταβάλλονται αξιοσημείωτες προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας, πρωτίστως μέσω μιας θεματικής τεχνολογικής ώθησης. Στο επίκεντρο αυτής της προσέγγισης είναι η συνένωση ερευνητών από ολόκληρη την Ευρώπη σε δίκτυα συνεργασίας, η οποία θα εξακολουθήσει να έχει ζωτική σημασία για τη διατήρηση του ευρωπαϊκού ερευνητικού ιστού. Ωστόσο, η πείρα έχει καταδείξει τα όρια αυτής της προσέγγισης όσον αφορά την επίτευξη της αναγκαίας ευελιξίας, δημιουργικότητας και διεπιστημονικής έρευνας.

Η «Ένωση καινοτομίας» εισήγαγε την έννοια των «ευρωπαϊκών συνεργασιών για την καινοτομία» προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της κοινωνίας με μέτρα που συνδυάζουν την προσφορά και τη ζήτηση. Οι εν λόγω συνεργασίες θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον συντονισμό των προσπαθειών και την εστίαση των δραστηριοτήτων σε ολόκληρο τον κύκλο της καινοτομίας. Η στρατηγική προσέγγιση του σχεδίου ΣΕΤ με τις σαφείς προτεραιότητές του, τις κατάλληλα καθορισμένες δομές διακυβέρνησης και τη διαδικασία εκτίμησης της σημειωθείσας προόδου μπορεί εν προκειμένω να χρησιμεύσει ως παράδειγμα.

Ερωτήσεις:

9. Με ποιον τρόπο η μεγαλύτερη επικέντρωση στις προκλήσεις της κοινωνίας επηρεάζει την ισορροπία μεταξύ της έρευνας που διεξάγεται από περιέργεια και των ερευνητικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται βάσει θεματολογίου;
10. Πρέπει να υπάρχουν μεγαλύτερα περιθώρια για δραστηριότητες από τη βάση προς την κορυφή;
11. Πώς θα υποστηρίξει με τον βέλτιστο τρόπο η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ τις δραστηριότητες χάραξης πολιτικής και μακροπρόθεσμου προγραμματισμού;
12. Με ποιον τρόπο θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Επιτροπής προκειμένου να στηρίξει τη χάραξη πολιτικής και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της κοινωνίας;
13. Με ποιον τρόπο θα μπορούσαν οι δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ να προσελκύσουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών;

4.3. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

Η Ευρώπη πρέπει να αυξήσει τις προσπάθειές της ώστε η χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας να είναι αποτελεσματική. Εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια στη μεταφορά των ερευνητικών αποτελεσμάτων από το εργαστήριο στα στάδια της ανάπτυξης, της διάθεσης στο εμπόριο και της εφαρμογής. Όπως αναφέρεται στην «Ένωση καινοτομίας», απαιτείται οι επιχειρήσεις να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στον καθορισμό προτεραιοτήτων και στις συμπράξεις μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Αυτό συνεπάγεται επίσης μεγαλύτερη στήριξη σε ολόκληρο τον κύκλο της καινοτομίας (όπου συμπεριλαμβάνονται η επικύρωση της ιδέας, οι δοκιμές, η δοκιμαστική εφαρμογή και η επίδειξη), και κάλυψη θεμάτων όπως η παρακολούθηση των έργων εκ των υστέρων, η προ-

τυποποιητική έρευνα για τον καθορισμό προτύπων, η στήριξη της κατοχύρωσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και η καινοτομία μη τεχνολογικής φύσεως.

Η διασφάλιση ισχυρής θέσης σε καίριας σημασίας τεχνολογίες γενικής εφαρμογής, όπως οι ΤΠΕ, η ναυοτεχνολογία, τα προηγμένα υλικά, η μεταποίηση, η διαστημική τεχνολογία ή η βιοτεχνολογία είναι ζωτικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και επιτρέπει την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας.

Το 7^ο ΠΠ εισήγαγε καινοτόμες προσεγγίσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής των επιχειρήσεων. Οι Ευρωπαϊκές Τεχνολογικές Πλατφόρμες (ΕΤΠ) συνέβαλαν στον καθορισμό προτεραιοτήτων σχετικών με τις επιχειρήσεις. Οι Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) αναγνώρισαν στις επιχειρήσεις καθοδηγητικό ρόλο με την καθιέρωση επίσημων συνεργασιών μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Το «Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας» εισήγαγε πιο άτυπες συνεργασίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) σε κύριους τομείς. Η πείρα δείχνει ότι η επιτυχία τους εξαρτάται από τη σθεναρή δέσμευση των ενδιαφερομένων συμμετεχόντων, από την απλή και αποτελεσματική διακυβέρνηση και από τις δομές υλοποίησης.

Στο πλαίσιο του στρατηγικού θεματολογίου του για την καινοτομία το ΕΙΤ θα εξακολουθήσει να προωθεί την προσέγγισή του με γνώμονα τις επιχειρήσεις, δίνοντας έμφαση στην αποτελεσματικότητα, αλλά και στην ενεργοποίηση σημαντικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα. Στο πλαίσιο του σχεδίου ΣΕΤ δρομολογήθηκαν οι «Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για τις επιχειρήσεις» προκειμένου να δώσουν τη δυνατότητα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα να εκπονήσουν από κοινού τεχνολογικούς χάρτες πορείας. Το ΠΑΚ αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ. Λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η καινοτομία απαιτεί πολλές ικανότητες και δραστηριότητες εκτός της έρευνας, οι οποίες είναι μη τεχνολογικής φύσεως, όπως ο σχεδιασμός, η δημιουργικότητα, ο καθορισμός προτύπων, η αξιοποίηση και ο ανασυνδυασμός υφιστάμενων τεχνολογιών, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, η συμμετοχή των χρηστών ή η εκμετάλλευση των πολλών και ποικίλων ευκαιριών που προσφέρει η κοινωνική καινοτομία.

Χάρη στην ευελιξία και την κινητικότητα τους, οι ΜΜΕ διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Οι διαπρεπείς και ταχέως αναπτυσσόμενες ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν τη δομή της οικονομίας της Ευρώπης και να γίνουν οι πολυεθνικές εταιρείες του αύριο. Το ΠΑΚ σημείωσε επιτυχία στην προσέγγιση των ΜΜΕ (100.000 ΜΜΕ έλαβαν εγγυήσεις δανείων, 70% των δικαιούχων της χρηματοδότησης έργων πρώτης εμπορικής εφαρμογής στον τομέα της οικολογικής καινοτομίας είναι ΜΜΕ) και, παρόλο που δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην αύξηση της συμμετοχής των ΜΜΕ στο σύνολο του 7^{ου} ΠΠ, οι ΜΜΕ δυσκολεύονται ακόμη να συμμετάσχουν. Η ενισχυμένη προσέγγιση των ΜΜΕ θα μπορούσε να δρέψει οφέλη από την πείρα που αποκτήθηκε από τις τρέχουσες δράσεις για τις ΜΜΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες για καινοτομία και ανάπτυξη των διαφόρων ειδών ΜΜΕ και το γεγονός ότι οι ανάγκες πολλών ΜΜΕ εξυπηρετούνται με τον βέλτιστο τρόπο μέσω της στήριξης που παρέχεται σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και μέσω των ταμείων της πολιτικής συνοχής.

Τα ανοικτά, χαμηλού κόστους και ταχέως εφαρμοζόμενα προγράμματα θα δώσουν τη δυνατότητα στις ΜΜΕ και σε άλλους ενδιαφερόμενους από τον κόσμο των επιχειρήσεων και τα πανεπιστήμια να διερευνήσουν, με ευέλικτο τρόπο, νέες ιδέες και ευκαιρίες καθώς αυτές αναδύονται, ανοίγοντας έτσι νέους δρόμους για την καινοτομία. Παραδείγματος χάριν, θα

μπορούσαν να αξιοποιηθούν η σημερινή χρήση των ανοικτών προσκλήσεων και των απλοποιημένων διαδικασιών υποβολής υποψηφιοτήτων που προβλέπονται στις δράσεις για τις «Μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες» (MAT) στο θεματικό πεδίο ΤΠΕ του 7^{ου} ΠΠ, καθώς και τα έργα πρώτης εμπορικής αξιοποίησης που αφορούν την οικολογική καινοτομία του ΠΑΚ.

Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που διέπουν τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική εκμετάλλευση και μεταφορά τεχνολογίας, ενώ συγχρόνως πρέπει να διασφαλίζουν την πρόσβαση στα επιστημονικά αποτελέσματα και την ταχεία διάδοσή τους. Είναι επίσης σημαντικά για τη διεθνή συνεργασία σε τομείς στρατηγικού ενδιαφέροντος.

Το χαμηλό επίπεδο ιδιωτικής χρηματοδότησης της έρευνας και της καινοτομίας αποτελεί σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην Ευρώπη. Ο «Μηχανισμός χρηματοδότησης με επιμερισμό των κινδύνων» του 7^{ου} ΠΠ και τα χρηματοδοτικά μέσα του ΠΑΚ έχουν καταδείξει τον τρόπο με τον οποίο ο προϋπολογισμός της ΕΕ, σε συνεργασία με τον όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, μπορεί να καταφέρει να υπερνικήσει τις ελλείψεις της αγοράς στον εν λόγω τομέα. Με βάση αυτή την εμπειρία, τα μελλοντικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ θα πρέπει να αξιοποιήσουν πλήρως τα χρηματοδοτικά μέσα (μέσω των κοινοτικών μηχανισμών συγκέντρωσης ιδίων κεφαλαίων και χρηματοδότησης με επιμερισμό των κινδύνων που προτείνονται στην αναθεώρηση του προϋπολογισμού) για την στήριξη της εμπορικής προώθησης των αποτελεσμάτων της έρευνας, της ανάπτυξης καινοτόμων επιχειρήσεων και των επενδύσεων σε μεγάλα έργα υποδομής.

Θα μπορούσαν επίσης να εξεταστούν νέες προσεγγίσεις, ιδίως εκείνες που τονώνουν τη ζήτηση και αποσκοπούν στη συμμετοχή δημόσιων και ιδιωτικών τελικών χρηστών ενωρίτερα και περισσότερο στη διαδικασία της καινοτομίας²². Η «Ένωση καινοτομίας» ζητά την απελευθέρωση της αγοραστικής δύναμης του δημόσιου τομέα για να προωθήσει την καινοτομία μέσω των δημόσιων συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων συμβάσεων προ εμπορικής προώθησης²³. Θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι πιλοτικές δράσεις του ΠΑΚ και του 7^{ου} ΠΠ. Οι ΗΠΑ έχουν μακροχρόνια παράδοση εν προκειμένω²⁴, ενώ στην ΕΕ η δυνατότητα αυτή παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτη.

Ομοίως, τα βραβεία παροχής κινήτρων ωθούν τους ερευνητές να επιτυγχάνουν φιλόδοξους στόχους με την προοπτική απονομής χρηματικού επάθλου. Έχουν μακρά ιστορία ως εργαλεία στα χέρια των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, αλλά ουσιαστικά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο προγραμμάτων της ΕΕ.

Ερωτήσεις:

14. Πώς μπορεί η χρηματοδότηση της ΕΕ να λάβει υπόψη με τον καλύτερο τρόπο την ευρεία φύση της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της καινοτομίας μη τεχνολογικού χαρακτήρα, της οικολογικής καινοτομίας και της κοινωνικής

²² Βλέπε συστάσεις για πολιτική δράση που δημοσιεύτηκαν πρόσφατα από το Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, http://ec.europa.eu/research/erab/pdf/erab-2nd-final-report_en.pdf

²³ Η Επιτροπή ενέκρινε στις 27 Ιανουαρίου 2011 την Πράσινη Βίβλο σχετικά με τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής δημόσιων συμβάσεων της ΕΕ: «Προς μια αποτελεσματικότερη ευρωπαϊκή αγορά δημόσιων συμβάσεων» (COM(2011)15), η οποία δρομολόγησε μια διαβούλευση με θέμα κατά πόσο πρέπει να τροποποιηθούν οι κανόνες περί δημόσιων συμβάσεων για να συνυπολογιστούν και άλλοι πολιτικοί στόχοι, όπως η προώθηση της καινοτομίας.

²⁴ Βλέπε π.χ. την πρωτοβουλία «Small Business Innovation Research» (Πρωτοβουλία για την έρευνα και την καινοτομία στις μικρές επιχειρήσεις) (<http://www.sbir.gov>)

καινοτομίας;

15. Πώς πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή των επιχειρήσεων στα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ; Πώς πρέπει να στηριχθούν οι Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (όπως αυτές που εγκαινιάστηκαν στο τρέχον πρόγραμμα πλαίσιο) ή διαφορετικές μορφές «εταιρικών σχέσεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα»; Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος των Ευρωπαϊκών Τεχνολογικών Πλατφορμών;
16. Πώς και ποιοι τύποι μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) πρέπει να στηριχθούν σε επίπεδο ΕΕ; Πώς πρέπει να συμπληρώνει αυτή η στήριξη τα καθεστώτα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο; Τι είδους μέτρα πρέπει να ληφθούν για να διευκολυνθεί αποτελεσματικά η συμμετοχή των ΜΜΕ στα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ;
17. Πώς πρέπει να σχεδιασθούν ανοικτά, χαμηλού κόστους και ταχέως εφαρμοζόμενα προγράμματα (π.χ. αξιοποίηση των υφιστάμενων δράσεων για τις «Μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες» και των έργων πρώτης εμπορικής αξιοποίησης που αφορούν την οικολογική καινοτομία του ΠΑΚ) προκειμένου να καταστεί δυνατή η ευέλικτη διερεύνηση καινοτόμων ιδεών, ιδίως από τις ΜΜΕ;
18. Πώς πρέπει να χρησιμοποιηθούν ευρύτερα τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ (ίδια κεφάλαια ή δάνεια);
19. Πρέπει να εισαχθούν νέες προσεγγίσεις για τη στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας, ιδίως μέσω δημόσιων συμβάσεων, και μάλιστα μέσω της θέσπισης κανόνων για τις δημόσιες συμβάσεις προ εμπορικής προώθησης, ή/και μέσω βραβείων παροχής κινήτρων;
20. Πώς πρέπει οι κανόνες για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που διέπουν τη χρηματοδότηση της ΕΕ να επιτύχουν τη σωστή ισορροπία μεταξύ των πτυχών ανταγωνιστικότητας και της ανάγκης πρόσβασης σε επιστημονικά αποτελέσματα και διάδοσης αυτών;

4.4. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής επιστημονικής βάσης και του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας

Η επιστημονική βάση της Ευρώπης συγκαταλέγεται στις πλέον παραγωγικές του κόσμου, ωστόσο δεν περιλαμβάνει αρκετούς θύλακες αριστείας παγκόσμιου κλάσεως που παράγουν ρηξικέλευθα ερευνητικά αποτελέσματα τα οποία να μπορούν να οδηγήσουν σε διαρθρωτικές αλλαγές.

Η κύρια ευθύνη για τη δημιουργία ανταγωνιστικής δημόσιας επιστημονικής βάσης επαφίεται στα κράτη μέλη. Η στήριξη της ΕΕ μπορεί σαφώς να επιφέρει προστιθέμενη αξία, όπως έγινε και στο παρελθόν μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών που συμβάλλουν στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ). Έχει ουσιαστική σημασία να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο η χρηματοδότηση που παρέχεται από το κοινό πλαίσιο στρατηγικής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επιταχύνει την πορεία προς έναν πραγματικά ενοποιημένο ΕΧΕ.

Η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ΕΣΕ) ήταν ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της αριστείας της επιστημονικής βάσης της Ευρώπης²⁵. Η ενίσχυση του ρόλου του θα μπορούσε να αφορά αφενός τη βαρύτητα που έχει, αφετέρου, τα μέσα που χρησιμοποιεί. Πρέπει να αντληθούν σημαντικά διδάγματα από την εμπειρία των περιφερειών και των χωρών που έχουν καταφέρει να αποκτήσουν τα πλέον άριστα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα στον κόσμο, μέσω της συγκέντρωσης πόρων και του συνδυασμού επιχειρηγήσεων σε έργα και προγραμμάτων θεσμικής στήριξης.

Σε μακροπρόθεσμη βάση, η αριστεία παγκόσμιας κλάσης μπορεί να ευδοκιμήσει μόνο σε ένα σύστημα στο οποίο όλοι οι ερευνητές, στο σύνολο της ΕΕ, διαθέτουν τα μέσα να δημιουργήσουν αριστεία και, εν τέλει, να συναγωνισθούν για τις κορυφαίες θέσεις. Αυτό απαιτεί από τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν φιλόδοξα προγράμματα εκσυγχρονισμού της δημόσιας ερευνητικής βάσης τους και να διατηρήσουν τη δημόσια χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση της ΕΕ, και μάλιστα μέσω των ταμείων της πολιτικής συνοχής, πρέπει να βοηθήσει στη δημιουργία αριστείας, όπου είναι δυνατόν και όπου κρίνεται σκόπιμο.

Ένα σημαντικό επίτευγμα στον τομέα της κατάρτισης και της διάδοσης γνώσεων είναι οι δράσεις «Μαρία Κιουρί» της ΕΕ, οι οποίες έδωσαν ώθηση στη διασυνοριακή κινητικότητα και την ερευνητική συνεργασία πολλών χιλιάδων ερευνητών. Οι δράσεις «Μαρία Κιουρί» έπαιξαν επίσης σημαντικό ρόλο στην προικοδότηση της επόμενης γενιάς ερευνητών με καινοτόμες ικανότητες, ιδίως μέσω των ανταλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων.

Μέσω των δράσεων του προγράμματος ερευνητικών υποδομών και με βάση το έργο του Ευρωπαϊκού Στρατηγικού Φόρουμ Ερευνητικών Υποδομών (ESFRI), δόθηκε ισχυρή ώθηση στον σχεδιασμό, την προετοιμασία και την κατασκευή ερευνητικών υποδομών μεγάλης κλίμακας, καθώς και στην εξασφάλιση της πρόσβασης στις υπάρχουσες υποδομές. Στο πλαίσιο αυτό, η περαιτέρω ανάπτυξη των ηλεκτρονικών υποδομών είναι σημαντική προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξ αποστάσεως και εικονική πρόσβαση σε ερευνητικές εγκαταστάσεις και επιστημονικές πληροφορίες.

Η προσέγγιση της διεθνούς συνεργασίας έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο από την έναρξη του 7^{ου} ΠΠ. Τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο ανοικτών στον κόσμο, αλλά αυτό το άνοιγμα πρέπει να είναι αμοιβαίο. Αυτό δεν αφορά μόνο την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, αλλά και την πρόσβαση στην αγορά και την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το έργο του Στρατηγικού Φόρουμ για τη Διεθνή Συνεργασία (ΣΦΔΣ) έχει ενισχύσει τη στρατηγική προσέγγιση της διεθνούς συνεργασίας και τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των δραστηριοτήτων των κρατών μελών και των δραστηριοτήτων της Ένωσης. Στα μελλοντικά προγράμματα πρέπει να εξεταστεί μια πιο διαφοροποιημένη προσέγγιση, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων κατηγοριών τρίτων χωρών και, επίσης, να επιδιωχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των στόχων της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης και της αντιμετώπισης των παγκόσμιων προκλήσεων.

Τα μέτρα χρηματοδότησης για τη στήριξη του EXE έχουν τα τελευταία χρόνια συμπληρωθεί με μια σειρά μη χρηματοδοτικών πολιτικών πρωτοβουλιών, όπως οι πέντε πρωτοβουλίες του

²⁵ Συμπληρώνει άλλα καθεστώτα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επιστημονικής αριστείας, όπως η εμβληματική πρωτοβουλία για τις «Μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες» (MAT): <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/programme/fet/flagship/>

EXE που δρομολογήθηκαν ως συνέχεια στην Πράσινη Βίβλο για τον EXE²⁶ ή δράσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στην επιστήμη. Η «Ένωση καινοτομίας» εξέφρασε τη φιλοδοξία της να τεθούν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη του EXE έως το 2014 και μάλιστα δια της νομοθετικής οδού. Απαιτείται μια προσεκτική μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα μέτρα χρηματοδότησης μπορούν να βοηθήσουν εν προκειμένω και να γίνουν αποτελεσματικότερα. Αυτό απαιτεί καλύτερη διάρθρωση, συμπληρωματικότητα και συνέργεια μεταξύ των μέτρων χρηματοδότησης και των μη χρηματοδοτικών μέτρων.

Ερωτήσεις:

21. Πώς πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας για τη στήριξη της αριστείας παγκόσμιας κλάσης;
22. Πώς πρέπει η στήριξη της ΕΕ να βοηθήσει τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν αριστεία;
23. Πώς πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των δράσεων «Μαρία Κιουρί» για την προώθηση της κινητικότητας των ερευνητών και τη δημιουργία ελκυστικών σταδιοδρομιών;
24. Ποιες δράσεις πρέπει να αναληφθούν σε επίπεδο ΕΕ για την περαιτέρω ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στην επιστήμη και την καινοτομία;
25. Πώς πρέπει οι ερευνητικές υποδομές (συμπεριλαμβανομένων των πανευρωπαϊκών ηλεκτρονικών υποδομών) να στηριχθούν σε επίπεδο ΕΕ;
26. Πώς πρέπει να στηριχθεί η διεθνής συνεργασία με χώρες εκτός της ΕΕ, π.χ. όσον αφορά τομείς προτεραιότητας στρατηγικού ενδιαφέροντος, τα μέσα, την αμοιβαιότητα (συμπεριλαμβανομένων των πτυχών που αφορούν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας) ή τη συνεργασία με τα κράτη μέλη;
27. Ποια βασικά ζητήματα και εμπόδια που αφορούν τον EXE πρέπει να επιδιώξουν να υπερνικήσουν τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ και ποια πρέπει να αντιμετωπιστούν με άλλα (π.χ. νομοθετικά) μέτρα;

5. ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΤΡΑ

Η Επιτροπή πιστεύει ότι τα ζητήματα και οι ερωτήσεις που τέθηκαν παραπάνω αποτελούν τις κύριες πτυχές που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την περαιτέρω ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ και των σχετικών μέσων της.

Τα κράτη μέλη, το Κοινοβούλιο και άλλες χώρες καλούνται να προωθήσουν τον διάλογο με τους δικούς τους ενδιαφερόμενους. Για να υποστηριχθεί ο διάλογος επί αυτών των θεμάτων, θα χρησιμοποιηθεί μια ποικιλία μέσων μαζικής επικοινωνίας, μεταξύ άλλων ένας ιστότοπος δημόσιας διαβούλευσης (<http://ec.europa.eu/research/innovation-union>).

²⁶ «Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές» - COM(2007)161.

Η Επιτροπή καλεί τους οργανισμούς που επιθυμούν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης να παράσχουν στην Επιτροπή και στο ευρύ κοινό πληροφορίες σχετικά με το ποιον και τι αντιπροσωπεύουν. Εάν ένας οργανισμός αποφασίσει να μην παράσχει τις εν λόγω πληροφορίες, αποτελεί διακηρυγμένη πολιτική της Επιτροπής να κατατάξει τη συνεισφορά του στις ατομικές συνεισφορές (προδιαγραφές διαβουλεύσεων, βλέπε COM (2002) 704 και ανακοίνωση για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Πράσινης Βίβλου «Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη διαφάνεια», βλέπε COM (2007) 127 της 21/03/2007)

Η διαβούλευση θα ολοκληρωθεί στις **20 Μαΐου 2011**. Η ευρεία διαβούλευση επί της παρούσας Πράσινης Βίβλου θα συμπληρωθεί με στοχευμένες διαβουλεύσεις, όπως για το πλαίσιο του EXE και το στρατηγικό θεματολόγιο για την καινοτομία του EIT. Επίσης, θα αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης για το μέλλον του ΠΑΚ²⁷.

Στις 10 Ιουνίου 2011 θα διοργανωθεί εκδήλωση για την ολοκλήρωση της δημόσιας διαβούλευσης και θα συζητηθούν τα αποτελέσματα με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει τις επίσημες νομοθετικές προτάσεις της για ένα κοινό πλαίσιο στρατηγικής για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας στην ΕΕ έως τα τέλη του 2011. Οι εν λόγω προτάσεις θα συνοδεύονται από εκ των προτέρων αξιολογήσεις του αντικτύπου, παρέχοντας τα αναγκαία στοιχεία τεκμηρίωσης για τις προταθείσες επιλογές.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι η έρευνα και η καινοτομία είναι καίριας σημασίας για τη μελλοντική επιβίωση των ανθρώπων και, ως εκ τούτου, απαιτείται καλύτερη ενημέρωση του κοινού και διαβούλευση με αυτό. Συνεπώς, θα επιδιώξει μια ευρύτερη επικοινωνιακή στρατηγική η οποία θα πλαισιώνει την εν λόγω δημόσια διαβούλευση και τον επακόλουθο διοργανικό διάλογο και, εν τέλει, την υλοποίηση των επόμενων προγραμμάτων χρηματοδότησης της ΕΕ.

Πρέπει να κατανοήσει το ευρύ κοινό πόση σημασία έχει για το ίδιο η χρηματοδότηση της ΕΕ, χρησιμοποιώντας οπτικοακουστικά και έντυπα μέσα, διοργανώνοντας δημόσιες εκδηλώσεις και αξιοποιώντας πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρουν τα νέα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

²⁷ Πληροφορίες διατίθενται στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/cip/public_consultation/index_en.htm